

Briuselis, 2020 10 07
COM(2020) 620 final

ANNEX 2

PRIEDAS

prie

KOMISIJOS KOMUNIKATO EUROPOS PARLAMENTUI IR TARYBAI

Lygybės sąjunga.

ES romų lygybės, įtraukties ir dalyvavimo strateginis planas

{SWD(2020) 530 final}

RODIKLIŲ RINKINYS

Bendras šio rodiklių rinkinio tikslas – stebėti pažangą įgyvendinant ES romų lygybės, įtraukties ir dalyvavimo strateginės programos tikslus ir uždavinius. Kad pasiektų šį bendrąjį tikslą, valstybės narės prioritetinėse srityse turi įgyvendinti tam tikras priemones ir kiekviena iš jų turi savo konkretų horizontalųjį arba sektorinį tikslą.

Siekiant šių tikslų padarytai pažangai įvertinti skirtų rodiklių rinkinys parengtas Romų lygybės, įtraukties ir dalyvavimo darbo grupėje, o ataskaitas koordinavo ES pagrindinių teisių agentūra (FRA). Darbo grupę sudaro nacionaliniai romų informacijos centrai iš 20 valstybių narių, taip pat statistikos tarnybų ir Europos Komisijos atstovai. Be to, portfelis buvo suderintas su rodikliais ir tikslais, nustatytais atitinkamose ES iniciatyvose laikotarpiui iki 2030 m., ir darnaus vystymosi tikslais (DVT). Ataskaita pateikiama adresu <https://fra.europa.eu/en/news/2020/roma-working-party-consultations-roma-inclusion-monitoring-framework>.

Rodiklių rinkinys grindžiamas JT vyriausiojo žmogaus teisių komisaro biuro rekomenduotu struktūros, proceso ir rezultatų rodiklių modeliu vertinant atitiktį žmogaus teisių standartams. Remiantis šiuo modeliu, galima įvertinti:

- a) teisinę ir politikos sistemas (struktūriniai rodikliai);
- b) konkrečius intervencinius modelio įgyvendinimo veiksmus (proceso rodikliai);
- c) tai, ko pasiekta teisių turėtojų nuomone (rezultatų rodikliai).

Struktūriniai rodikliai – ES ir nacionalinės teisinės sistemos ir strategijos, sukurtos siekiant laikytis ES pagrindinių teisių chartijos (romų atveju – ES romų lygybės, įtraukties ir dalyvavimo strateginio plano).

Proceso rodikliai – konkretūs intervenciniai veiksmai ir veikla (pavyzdžiui, programos, projektai, priemonės), skirti romų integracijos nacionalinių strateginių planų tikslams ir uždaviniams įgyvendinti laikantis minėtų teisės ir politikos nuostatų.

Rezultatų rodikliai – padėtis vietoje ir bet kokie pokyčiai, susiję su tuo, kaip tam tikrų ypatybių turintys asmenys (romų atveju tai etninė kilmė) naudojami pagrindinėmis teisėmis. Tai daugiausia standartiniai naudotini rodikliai, pagrįsti duomenimis, kuriuos galima suskirstyti pagal skirtingas etninės kilmės, lyties ir amžiaus kategorijas. Valstybėse narėse, kuriose tokių duomenų nėra, kaip pakaitinis rodiklis gali būti naudojami socialiniai ir ekonominiai duomenys. Rodikliai turėtų būti suderinti su strategijos „Europa 2020“ arba su bet kokiais skurdo ir socialinės atskirties rodikliais po 2020 m., taip pat su sektorių politikos sritimis, kuriose siekiama Europos socialinių teisių ramsčio tikslų, pavyzdžiui, švietimo, sveikatos ir užimtumo srityse.

TIKSLAI, PAGRINDINIAI RODIKLIAI, UŽDAVINIAI IR PRIEMONĖS

Stebėsenos sistema buvo sukurta pažangai, padarytai siekiant politikos tikslų, stebėti. Tikslai atspindi rezultatų rodikliuose (pagrindiniuose ir antriniuose), o uždaviniai galėtų būti laikomi pageidaujama būseną, kurią valstybės narės norėtų pasiekti iki 2030 m. kiekvienoje romų lygybės, įtraukties ir dalyvavimo srityje. Sistema grindžiama Komisijos geresnio reglamentavimo gairėmis¹, ES romų lygybės, įtraukties ir dalyvavimo strateginiu planu ir pasiūlymu dėl Tarybos rekomendacijos dėl romų lygybės, įtraukties ir dalyvavimo.

Dauguma rezultatų rodiklių yra pagrįsti tyrimais, tačiau turėtų būti papildyti administraciniais duomenimis, pavyzdžiui, apie infrastruktūrą, segregaciją gyvenamosios vietos atžvilgiu ir pan.

Pagrindiniai rodikliai – tai rezultatų rodikliai, pagrįsti tyrimais ir privalomi visoms valstybėms narėms, kurių duomenys yra prieinami arba gali būti renkami ateityje. Šalys, neturinčios jokių kiekybinių duomenų (suskirstytų pagal etninę kilmę arba pakaitinių), turėtų apsvarstyti galimybę rinkti kokybinius duomenis ir nustatyti su proceso rodikliais susijusius uždavinius (žr. toliau).

¹ Europos Komisija (2017), [Geresnio reglamentavimo gairės. Komisijos tarnybų darbinis dokumentas](#). Briuselis, 2017 m. liepos 7 d., SWD(2017) 350.

Antriniai rezultatų rodikliai – tai kontekstiniai rodikliai, papildantys pagrindinius tikslo rodiklius. Valstybės narės gali pačios nuspręsti, ar naudoti šiuos rodiklius, ar ne.

Įpareigojimas naudoti rodiklius skiriasi nuo įpareigojimo rinkti duomenis rodikliams. Pavyzdžiui, vienose šalyse, palyginti su kitomis šalimis, svarbesnės tokios temos kaip segregacija švietimo srityje, galimybė naudotis vandentiekio vandeniu ar gimimo liudijimai. Be to, kai kurie antriniai rodikliai, pavyzdžiui, sveikatos draudimo aprėptis, gali tapti pagrindiniais rodikliais, jei jie ypač svarbūs tam tikroje šalyje.

Proceso rodikliai – teisinių ir ekonominių faktų, priemonių rūšių, įgyvendinimo subjektų pajėgumų, bendradarbiavimo su romų bendruomenėmis ir pilietinės visuomenės organizacijomis visuma. Savo strateginiuose planuose valstybės narės gali pasirinkti politikos intervencinių veiksmų rodiklius ir sritis.

1Lentelė. Su romų lygybe, įtrauktimi ir dalyvavimu susijusių ES pagrindinių tikslų ir rodiklių apžvalga

	<i>Horizontalieji tikslai</i>		<i>ES pagrindiniai rodikliai</i>	<i>Sąsaja su DVT</i>
1	Kovoti su priešišku romams ir diskriminacija ² ir užkirsti tam kelią	1	Asmenų, kurie bet kurioje iš tyrime nurodytų sričių per pastaruosius 12 mėnesių jautėsi diskriminuojami dėl to, kad yra romai, dalis	10.3.1 DVT 16.b.1 DVT
		2	Plačiosios visuomenės atstovų, kurie jaučiasi nejaukiai dėl to, kad jų kaimynai yra romai, dalis	
2	Sumažinti skurdą ir socialinę atskirtį	3	Skurdo rizikos lygis (mažiau kaip 60 proc. vidutinių ekvivalentinių pajamų po socialinių pervedimų)	1.2.1 DVT
		3.1	Jaunesni kaip 18 m. amžiaus vaikai, kuriems kyla skurdo rizika	1.2.2 DVT
		4	Namų ūkyje gyvenančių asmenų, patiriančių didelį materialinį nepriteklių (negali sau leisti 4 iš 9 dalykų, pavyzdžiui, maisto, pasikviesti draugų ir pan.), dalis*	1 DVT
		4.1	Jaunesni kaip 18 m. amžiaus vaikai, patiriantys didelį materialinį nepriteklių*	1 DVT
3	Skatinti dalyvavimą suteikiant daugiau galių, stiprinant bendradarbiavimą ir pasitikėjimą	4	Asmenų, kurie per pastaruosius 12 mėnesių jautėsi diskriminuojami (bet kurioje srityje) ir pranešė apie pastarąjį diskriminacijos dėl to, kad yra romai, atvejį, dalis	
		5	Aktyvaus pilietiškumo ir dalyvavimo rodikliai – REIKIA PARENGTI	
	<i>Sektorių tikslai</i>		<i>ES pagrindiniai rodikliai</i>	<i>Sąsaja su DVT</i>
4	Veiksmingiau užtikrinti vienodas galimybes įgyti kokybišką įtraukų bendrąjį išsilavinimą	6	Vaikų (nuo 3 metų amžiaus iki amžiaus, kai pradedamas teikti privalomasis pradinis ugdymas), dalyvaujančių ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros programose, dalis	4.2.2 DVT
		7	20–24 m. amžiaus asmenų, turinčių bent vidurinį išsilavinimą, dalis	4.3 DVT
		8	6–15 m. amžiaus vaikų, lankančių mokyklą, kuriose, kaip nurodė respondentai, visi arba dauguma mokinių yra romai, dalis (tik pasirinktose šalyse)	
5	Veiksmingiau užtikrinti vienodas galimybes gauti apmokamą kokybišką ir tvarų darbą	9	20–64 m. amžiaus asmenų, kurie savo pagrindinę veiklą įvardijo kaip apmokamą darbą (įskaitant darbą visą darbo laiką, darbą ne visą darbo laiką, <i>ad hoc</i> darbą, savarankišką veiklą ir atsitiktinį darbą arba darbą per pastarąsias keturias savaites), dalis	8.5 DVT

² Veiklos tikslai pagal šį horizontalųjį tikslą – kovoti su romų diskriminacija, priekabiavimu prie jų, prieš juos nukreiptais neapykantos nusikaltimais ir neapykantos jiems kurstymu; skatinti (informuotumą apie) romų istoriją, kultūrą, pripažinimą ir susitaikymą.

		10	15–29 m. amžiaus* nesimokančių, nedirbančių ir mokymuose nedalyvaujančių (NEET) jaunuolių dalis	8.6.1 DVT
		11	Lyčių užimtumo skirtumas. 20–64 m. amžiaus vyrų ir moterų darbo užmokesčio skirtumas	8.5 DVT
6	Gerinti romų sveikatą ir jiems veiksmingiau užtikrinti vienodas galimybes naudotis kokybiškomis sveikatos priežiūros ir socialinėmis paslaugomis	12	Tikėtinos gyvenimo trukmės nuo gimimo skirtumas (plačiosios visuomenės ir romų)	
		13	Asmenų, turinčių ribotas galimybes naudotis sveikatos priežiūros ir socialinėmis paslaugomis, dalis – REIKIA PARENGTI	
7	Veiksmingiau užtikrinti vienodas galimybes gauti tinkamą atskirą būstą ir naudotis esminėmis paslaugomis ³	14.	Asmenų, kurių būsto sąlygos yra prastos (gyvenančių bute, kuris yra per tamsus, su prakiurusiu stogu ar drėkstančiomis sienomis arba grindimis, be vonios ar dušo, be vidaus tualetų), dalis	11.1 DVT
		15.	Asmenų, gyvenančių namų ūkyje, kuriame nėra mažiausio būtino kambarių skaičiaus, remiantis Eurostato pateikta sąvokos „perpildymas“ apibrėžtimi, dalis	
		16.	Asmenų, gyvenančių namų ūkiuose be vandentiekio vandens, dalis (tik pasirinktose šalyse)	6.1.1 DVT

*Naudotiniams rodikliams skirtus FRA duomenis galima suskirstyti pagal **lytį, amžių, urbanizacijos lygį**.*

**Bus pakeista socialinio ir materialinio nepritekliaus (Eurostatas [ilc_mdsd07]) ir atitinkamu rodikliu, skirtu vaikams, jei ateityje jis bus naudojamas pranešant apie DVT, susijusius su plačiąja visuomene*

***Dabartiniai FRA tyrimais pagrįsti duomenys apima tik 16–29 m. amžiaus grupę.*

PAKAITINIAI RODIKLIAI

Šalyse, kuriose neįmanoma rinkti su etnine kilmės susijusių duomenų, galima naudoti pakaitinius duomenis, pavyzdžiui, pagrįstus socialiniais ir ekonominiais duomenimis. Duomenis galima rinkti gyvenvietėse ir regioniniuose vienetuose, kurie laikomi segreguotais arba kuriuose didelė dalis gyventojų yra pažeidžiami asmenys. Pagrindinė prielaida turėtų būti ta, kad didelę šių vietovių gyventojų dalį sudaro romai (arba plačiai manoma, kad jie yra romai), todėl susiduria su socialine atskirtimi ir diskriminacija. Pažymėtina, kad dėl tokių pakaitinių duomenų galėtų būti renkami tik labiausiai marginalizuotų grupių duomenys, neįtraukiant asmenų, kurie nepatiria ekonominio nepritekliaus, tačiau vis dar susiduria su priešiško romams pasekmėmis kasdieniame gyvenime arba atskleidžiami savo tapatybę. Tokiais atvejais pakaitinius duomenis svarbu papildyti kokybiniais ir administraciniais mokslinių tyrimų ir konsultacijų su pilietinės visuomenės organizacijomis, nacionalinėmis žmogaus teisių institucijomis ir vietos valdžios institucijomis duomenimis. Jei trūksta kiekybinių duomenų, šalys vis dar raginamos rinkti kokybinius duomenis proceso rodiklių lygmeniu.

Su kokybiniais proceso rodikliais susijusius duomenis galima gauti iš įvairių šaltinių. Nuo 2016 m. valstybės narės, naudodamos suderintą internetu teikiamų ataskaitų šabloną, teikia ataskaitas Komisijai dėl proceso rodiklių, susijusių su pagrindinėmis politikos sritimis, įtrauktomis į 2013 m. Tarybos rekomendaciją. Vis dėlto, net jei šie duomenys palyginami skirtingose šalyse, jie sudaro tik nedidelę dalį su procesu susijusios informacijos, būtinos patikimai proceso lygmens stebėsenai užtikrinti. Antroji su procesu susijusių duomenų rinkimo kryptis, t. y. duomenys, atspindintys romų įtraukties problemų ypatumus ir priemones, kuriomis jos sprendžiamos atskirose valstybėse narėse, taip pat svarbi kuriant patikimą nacionalinę stebėsenos sistemą, taigi padeda sėkmingai įgyvendinti romų integracijos nacionalinį strateginį planą. Taip pat rekomenduojama užtikrinti, kad romų pilietinės visuomenės atstovai dalyvautų prižiūrint ir kuriant nacionalinių duomenų rinkimo ir stebėsenos sistemas. ES aukšto lygio

³ Pavyzdžiui, vandentiekio vanduo, tinkamos sanitarinės sąlygos, atliekų surinkimo ir tvarkymo paslaugos, elektra, dujos, transporto paslaugos, finansinės paslaugos ir skaitmeniniai ryšiai (laikantis Europos socialinių teisių ramsčio 20-ojo principo). Vienas iš veiklos tikslų pagal šį sektoriaus tikslą – skatinti teisingumą aplinkos srityje ir kovoti su aplinkos išteklių nepriteklumi.

nediskriminavimo, lygybės ir įvairovės grupės duomenų apie lygybę pogrupis pateikė geresnio duomenų apie lygybę rinkimo ir naudojimo gaires⁴.

2016 m. valstybės narės pradėjo teikti ataskaitas Komisijai dėl proceso rodiklių, laikydamosi 2013 m. Tarybos rekomendacijos dėl romų veiksmingų integravimo priemonių. Šis darbas turi būti tęsiamas FRA darbo grupėje rodiklių ir ataskaitų teikimo klausimais.

HORIZONTALIEJI TIKSLAI

1 tikslas. Kovoti su priešišku romams ir diskriminacija ir užkirsti tam kelią

Pagrindiniai rodikliai	Plačioji visuomenė
1) Asmenų, kurie bet kurioje iš tyrime nurodytų sričių per pastaruosius 12 mėnesių jautėsi diskriminuojami dėl to, kad yra romai, dalis	Veikiausiai – FRA tyrimas apie romus ⁵ 10.3.1 ir 16.b.1 DVT
2) Plačiosios visuomenės atstovų, kurie jaučiasi nejaukiai dėl to, kad jų kaimynai yra romai, dalis	FRA tyrimas apie romus

1a tikslas. Kova su romų diskriminacija, priekabiavimu prie jų, prieš juos nukreiptais neapykantos nusikaltimais ir neapykantos jiems kurstymu

Rezultatų rodikliai Antriniai rodikliai (neprivalomi)	
Rodiklis	Plačioji visuomenė
16 m. amžiaus ir vyresnių asmenų, kurie per 12 mėnesių iki tyrimo bent 5 kartus susidūrė su neapykanta motyvuotu priekabiavimu, kadangi yra romai, dalis	netaikoma / veikiausiai – FRA tyrimas apie romus 10.3.1 DVT 16.b.1 DVT
16 m. amžiaus ir vyresnių asmenų, kurie per pastaruosius 12 mėnesių buvo fiziškai užpulti dėl to, kad yra romai, dalis (iš visų respondentų)	netaikoma / veikiausiai – FRA tyrimas apie romus 16.1.3 DVT

Proceso rodikliai, taikomi 1a tikslui – kovoti su romų diskriminacija, priekabiavimu prie jų, prieš juos nukreiptais neapykantos nusikaltimais ir neapykantos jiems kurstymu

Rodiklis – A aspektas. Institucinė struktūra

- Romų lygybės, įtraukties ir dalyvavimo nacionaliniuose strateginiuose planuose arba susijusiuose politikos dokumentų rinkiniuose aiškiai numatytos kovos su priešišku romams priemonės;
- atitinkamos ES valstybės narės romų integracijos nacionalinių strateginių planų įgyvendinimo nacionaliniame veiksmų plane numatomos konkrečios kovos su priešišku romams ir diskriminacija priemonės;
- lygybės įstaigos nuolat stebi, ar įgyvendinant romų integracijos nacionalinius strateginius planus laikomasi Rasinės lygybės direktyvos ir Tarybos pamatinio sprendimo dėl kovos su tam tikromis rasizmo ir ksenofobijos formomis, ir registruoja romų diskriminacijos atvejus;
- reguliariai rengiamos ir skelbiamos kovos su diskriminacija ataskaitos ir tyrimai;
- priešiško romams problema pripažįstama valstybių narių teisinėse sistemose, politikoje, politikos dokumentuose ir politikos įgyvendinimo priemonėse;
- priešiškus romams pateikiamas kaip kategorija registruojant duomenis apie neapykantos nusikaltimus;
- skiriamas finansavimas specialioms kovos su priešišku romams ir diskriminacija priemonėms;
- savivaldybės, kuriose gyvena daug romų, savo darbuotojams yra numačiusios specialią (-ias) patarėjo romų klausimais pareigybę (-es).

⁴ https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/final_guidelines_4-10-18_without_date_july.pdf.

⁵ FRA pagrindinių teisių tyrimas.

Rodiklis – B aspektas. Konkrečios priemonės ir veiksmai
• Sukurta viešai prieinama teismų bylų ir skundų nacionalinėms lygybės įstaigoms dėl priešiško romams atvejų stebėsenos sistema; • sukurta ir veikia viešai prieinama romų diskriminacijos, prieš juos nukreipto neapykantos kurstymo ir neapykantos jiems nusikaltimų atvejų ir incidentų stebėsenos sistema ir apie šiuos atvejus pranešama nacionalinėms lygybės įstaigoms arba ombudsmenų tarnyboms, prokurorams ar policijai; • sukurta policijos pareigūnų mokymo apie nediskriminavimą ir šališkumu pagrįsto nusikaltimų atpažinimą sistema su specialiais romų diskriminacijos klausimui skirtais moduliais; • valstybės narės romams skiria eterio laiko viešosios žiniasklaidos priemonėse; • valstybės narės įgyvendina informuotumo didinimo kampanijas; • sukurta ir lengvai prieinama pranešimo apie neapykantos kurstymą ir neapykantos nusikaltimus priemonė; • rengiamos iniciatyvos ir (arba) mokymai, kuriuose dalyvauja IT bendrovės („Google“, „Facebook“, „Twitter“ ir kt.), siekiant geriau nustatyti su priešišku romams susijusį turinį socialinės žiniasklaidos platformose; • rengiamos iniciatyvos ir (arba) mokymai žiniasklaidos priemonių valdytojams, kaip fiksuoti ir spręsti priešiško romams ir neapykantos jiems kurstymo atvejus.
Rodiklis – C aspektas. Sprendimų priėmimo procesų kokybė
• Romų pilietinės visuomenės organizacijos aktyviai dalyvauja rengiant konkrečias kovas su priešišku romams ir diskriminacija priemones; • romų pilietinės visuomenės organizacijos dalyvauja ES fondų veiksmų programos, pagal kurią įgyvendinamos konkrečios kovos su priešišku romams ir diskriminacija priemonės, stebėsenos komitetų veikloje; • romų pilietinės visuomenės organizacijos dalyvauja stebint įgyvendintų priemonių rezultatus.

1b tikslas. Informuotumo apie romų istoriją, kultūrą, pripažinimą ir susitaikymą skatinimas

Rezultatų rodikliai. Antriniai rodikliai (neprivalomi). Šioje srityje dar nėra parengtų rodiklių. Kai kurios teminės sritys, kuriose galima parengti tokius rodiklius, yra tokios:
• plačiosios visuomenės supratimas, kad romai yra pripažinta tautinė mažuma; • plačiosios visuomenės informuotumas apie romų istoriją, literatūrą, meną, kultūrą, muziką ir politiką; • plačiosios visuomenės dalyvavimas romų kultūros festivalyje ir kituose viešuose renginiuose; • plačiosios visuomenės supratimas, kad romų kalba yra pripažinta neteritorinė kalba pagal Europos Tarybos regioninių arba mažumų kalbų chartiją; • plačiosios visuomenės informuotumas apie romų holokaustą.

Proceso rodikliai, taikomi 1b tikslui – skatinti informuotumą apie romų istoriją, kultūrą, pripažinimą ir susitaikymą
Rodiklis – A aspektas. Institucinė struktūra
• Romų integracijos nacionaliniuose strateginiuose planuose arba atitinkamuose politikos dokumentuose aiškiai numatytos priemonės su rodikliais ir uždaviniais, kuriais siekiama didinti informuotumą apie romų istoriją ir kultūrą; • pripažįstamas romų holokaustas, o jo aukų atminimo dienos įtrauktos į oficialų valstybinių švenčių kalendorių; • pastatyti romų holokaustui skirti paminklai arba memorialai; • įžymių romų kilmės asmenybių indėlis į valstybės narės istoriją pripažįstamas ir minimas oficialiame valstybinių švenčių kalendoriuje; • romų istorija, kultūra ir menas įtraukti į oficialias mokymo programas mokyklose, universitetuose, taip pat yra akademinų kursų dalis;

- romų kultūros iniciatyvos įtrauktos į atitinkamus nacionalinius bendrųjų kultūros renginių kalendorius;
- sukurtos ir veikia kovos su priešišku romams ekspertų komisijos (tiesos, pripažinimo ir susitaikymo komisijos), kurios padeda geriau suprasti su atskirtimi susijusias kliūtis ir mechanizmus valstybėje narėje;
- Sukurtos struktūros, būtinos Europos Tarybos regioninių arba mažumų kalbų chartijai įgyvendinti.
- Paskirtuosiuose valdžios patariamuosiuose organuose reguliariai keičiamasi informacija romų meno, kultūros ir istorijos temomis, siekiant daryti poveikį politikai.
- Prieinamas ir skiriamas metinis valstybės biudžetas romų kultūrą propaguojančioms romų kultūros organizacijoms remti.
- Prieinamas ir skiriamas metinis valstybės biudžetas vietos romų žiniasklaidai (spaudai, internetui, televizijai, radijui).
- Prieinamas ir skiriamas miesto ir vietos biudžetas vietos romų žiniasklaidai ir romų meno bei kultūros propagavimui.
- Už jaunimo reikalus atsakingos ministerijos ir valstybinės agentūros turi skyrius, kuriems aiškiai pavesta užtikrinti romų kilmės jaunuolių dalyvavimą ir stiprinti romų jaunimo organizacijų pajėgumus.

Rodiklis – B aspektas. Konkrečios priemonės ir veiksmai

- Mokyklose mokoma romų istorijos ir kultūros.
- Mokyklose nemokamai mokoma romų kalbos.
- Rengiami mokytojų ir mokyklos darbuotojų mokymai įtraukaus švietimo ir įvairovės klausimais.
- Rengiami mokytojų ir mokyklos darbuotojų mokymai apie romų kultūrą ir istoriją, įskaitant romų holokausto istoriją.
- Valstybės tarnautojams, mokytojams, policijos pareigūnams ir kt. suteikiamos galimybės dalyvauti mokymuose apie romų meną, kultūrą ir istoriją.
- Viešojoje žiniasklaidoje skiriama eterio laiko romų menui ir kultūrai.
- Viešojoje žiniasklaidoje skiriama eterio laiko žinioms romų kalba.
- Festivaliuose suteikiama galimybė scenoje pristatyti viešosiomis lėšomis remiamą romų kultūrą.
- Bendrojoje žiniasklaidoje ir spaudoje padaugėjo teigiamų pasakojimų apie romus, palyginti su neigiamų pasakojimų dalimi.

Rodiklis – C aspektas. Sprendimų priėmimo procesų kokybė

- Su pilietinės visuomenės organizacijomis tariamasi dėl būtinybės skirti valstybių narių lėšų romų menui ir kultūrai remti.
- Valdžios patariamieji organai, teikiantys grįžtamąją informaciją apie valstybės biudžeto paskirstymą romų integracijos susijusiems nacionaliniams strateginiams planams remti, gali teikti pasiūlymus dėl projektų, susijusių su romų menu ir kultūra.
- Bendradarbiaujant su romų pilietinės visuomenės organizacijomis ir romų holokaustą išgyvenusiais asmenimis ir (arba) jų palikuoniais, kuriamos konkrečios romų meno, kultūros ir atminimo renginių propagavimo priemonės.
- Romų pilietinės visuomenės organizacijos dalyvauja priimant sprendimus dėl konkrečių romų meno ir kultūros propagavimo priemonių ir joms skiriant finansavimą.
- Romų pilietinės visuomenės organizacijos dalyvauja stebint pagal šį veiklos tikslą įgyvendintų priemonių rezultatus.

2 tikslas. Sumažinti skurdą ir socialinę atskirtį

Pagrindiniai rodikliai	Plačioji visuomenė
3) Skurdo rizikos lygis (mažiau kaip 60 proc. vidutinių ekvivalentinių pajamų po socialinių pervedimų)	Eurostatas [ilc_li02] 1.2.1 DVT
3.1) Jaunesni kaip 18 m. amžiaus vaikai, kuriems kyla skurdo rizika	Eurostatas [ilc_li02] 1.2.2 DVT

4) Namų ūkyje gyvenančių asmenų, patiriančių didelį materialinį nepriteklių⁶ (negali sau leisti 4 iš 9 dalykų, pavyzdžiui, maisto, pasikviesti draugų ir pan.), dalis* 4.1) Jaunesni kaip 18 m. amžiaus vaikai, patiriantys didelį materialinį nepriteklių	Eurostatas [ilc_mddd11] 1 DVT Eurostatas [ilc_mddd11] 1 DVT
---	---

Rezultatų rodikliai Antriniai rodikliai (neprivalomi)	
Rodiklis	Plačioji visuomenė
Namų ūkyje gyvenančių asmenų, kurie negali sau leisti kas antrą dieną valgyti mėsos, vištienos, žuvies patiekalų (arba vegetariško atitiktens), dalis	Eurostatas [ilc_mdcs03]
Asmenų, gyvenančių namų ūkyje, kur per pastarąjį mėnesį bent vienas asmuo nuėjo miegoti alkanas, nes maistui neužteko pinigų, dalis	Netaikoma / FRA tyrimas apie romus
0–17 m. amžiaus vaikų, gyvenančių namų ūkyje, kur per pastarąjį mėnesį bent vienas asmuo nuėjo miegoti alkanas, nes maistui neužteko pinigų, dalis	Netaikoma / FRA tyrimas apie romus
Asmenų, gyvenančių namų ūkyje, kuriame (labai) sunkiai suduriama galas su galu, dalis	Eurostatas [ilc_mdcs09]
Banko sąskaitos neturinčių asmenų dalis	Netaikoma / FRA tyrimas apie romus

Proceso rodikliai, taikomi 2 horizontaliajam tikslui – sumažinti skurdą ir socialinę atskirtį	
Rodiklis – A aspektas. Institucinė struktūra	
• Romų integracijos nacionaliniuose strateginiuose planuose arba atitinkamuose politikos dokumentuose aiškiai numatytos priemonės su rodikliais ir uždaviniais, kuriais siekiama mažinti romų skurdą ir socialinę atskirtį, daugiausia dėmesio skiriant vaikų skurdui; • socialinės apsaugos ir paramos įgyvendinimo gairėse numatytos kovos su diskriminacija nuostatos, kuriomis romams siekiama užtikrinti vienodas galimybes; • taikomas mechanizmas, kuriuo užtikrinama galimybė naudotis banko sąskaita; • mažas pajamas gaunantiems namų ūkiams teikiamos banko garantijos mikrokreditams.	
Rodiklis – B aspektas. Konkrečios priemonės ir veiksmai	
• Parengta mokiniams skirta maisto ir mitybos programa. • Socialinių tarnybų darbuotojams rengiami tiksliniai mokymai kovos su diskriminacija ir priešišku romams klaidėjimais. • Įgyvendinamos konkrečios nacionalinės priemonės, siekiant atsižvelgti į kartų skurdą ir būtinybę remti romų kilmės vaikus ir jų šeimas švietimo, būsto, sveikatos ir skurdo mažinimo srityse. • Rengiami mokymai finansinio raštingumo ir finansinės įtraukties rėmimo klausimais.	
Rodiklis – C aspektas. Sprendimų priėmimo procesų kokybė	
• Taikomos priemonės, kuriomis užtikrinamas romų dalyvavimas rengiant politinius sprendimus socialinės įtraukties ir (arba) skurdo mažinimo srityje; • bendradarbiaujant su romų pilietinės visuomenės organizacijomis kuriamos konkrečios priemonės skurdo mažinimo ir socialinės įtraukties srityje (visų pirma skirtos romams, kuriems gresia didelė atskirties rizika); • dalyvaujant romų bendruomenės organizacijoms vykdomi intervenciniai veiksmai skurdo mažinimo ir socialinės įtraukties srityje (visų pirma skirti romams, kuriems gresia didelė atskirties rizika);	

⁶ Bus pakeista socialinio ir materialinio nepritekliaus (Eurostatas [ilc_mdcs07]) ir atitinkamu rodikliu, skirtu vaikams, jei ateityje jis bus naudojamas pranešant apie DVT, susijusius su plačiąja visuomene

- romų pilietinės visuomenės organizacijos dalyvauja ES fondų veiksmų programos, pagal kurią įgyvendinamos konkrečios skurdo ir socialinės atskirties mažinimo priemonės (visų pirma skirtos romams, kuriems gresia didelė atskirties rizika), stebėsenos komitetų veikloje;
- romų pilietinės visuomenės organizacijos dalyvauja vykdam įgyvendintų skurdo ir socialinės atskirties mažinimo priemonių (visų pirma skirtų romams, kuriems gresia didelė atskirties rizika) rezultatų stebėseną;
- vyriausybės ir administravimo institucijos (centrinės ir vietos) panaudoja romų pilietinės visuomenės, verslo ir pramonės sektorių, akademinės bendruomenės ir mokslinių tyrimų indėlį savo sprendimų priėmimo procesuose socialinės įtraukties ir (arba) skurdo mažinimo srityje.

3 tikslas. Skatinti dalyvavimą suteikiant daugiau galių, stiprinant bendradarbiavimą ir pasitikėjimą viešosiomis institucijomis

Pagrindinis rodiklis	Plačioji visuomenė
5) Asmenų, kurie per pastaruosius 12 mėnesių jautėsi diskriminuojami (bet kurioje srityje) ir pranešė apie pastarąjį diskriminacijos dėl to, kad yra romai, atvejį, dalis	netaikoma / veikiausiai – FRA tyrimas apie romus
6) Aktyvaus pilietiškumo ir dalyvavimo rodiklis – REIKIA PARENGTI	Veikiausiai – FRA tyrimas apie romus

Rezultatų rodikliai Antriniai rodikliai (neprivalomi)	
Rodiklis	Plačioji visuomenė
16 m. amžiaus ir vyresnių asmenų, kurie NEPRANEŠĖ apie pastarąjį incidentą, kai patyrė priekabiavimą dėl to, kad yra romai, dalis (iš visų asmenų, susidūrusių su priekabiavimu)	netaikoma / veikiausiai – FRA tyrimas apie romus
16 m. amžiaus ir vyresnių asmenų, kurie NEPRANEŠĖ apie pastarąjį incidentą, kai buvo fiziškai užpulti dėl to, kad yra romai, dalis	netaikoma / veikiausiai – FRA tyrimas apie romus 16.3.1 DVT
16 metų amžiaus ir vyresnių asmenų, kurie yra girdėję apie bent vieną lygybės įstaigą, nacionalinę žmogaus teisių instituciją arba ombudsmeno tarnybą, dalis	Veikiausiai – FRA tyrimas apie romus
16 metų amžiaus ir vyresnių asmenų, kurie linkę pasitikėti policija, dalis	Eurostatas [Ilc_pw03]
16 metų amžiaus ir vyresnių asmenų, kurie linkę pasitikėti teismų sistema, dalis	Eurostatas [Ilc_pw03]
Papildomi su dalyvavimu susiję rodikliai, kuriuos reikia parengti: Asmenų, dirbančių viešosiose tarnybose, dalis (O kategorija pagal NACE ⁷ klasifikatorių) Asmenų, kurie dirba specialistais arba vadovais, dalis (ISCO ⁸ 8+9) Asmenų, balsavusių (pastaruosiuose) nacionaliniuose rinkimuose, dalis	Eurostatas [lfsa_eisn2]

Proceso rodikliai, taikomi 3 horizontaliajam tikslui – skatinti dalyvavimą suteikiant daugiau galių, stiprinant bendradarbiavimą ir pasitikėjimą
Rodiklis – A aspektas. Institucinė struktūra
- Romų integracijos nacionaliniuose strateginiuose planuose arba atitinkamuose politikos dokumentuose aiškiai numatytos priemonės su rodikliais ir uždaviniais, kuriais siekiama skatinti dalyvavimą suteikiant daugiau galių, stiprinant bendradarbiavimą ir pasitikėjimą; - vietos ir bendruomenės lygmens NVO dalyvauja vykdant suderintą ES masto strategijos įgyvendinimo pilietinę stebėseną; - romų pilietinės visuomenės organizacijų atstovai nuolat kviečiami dalyvauti ES fondų nacionalinių stebėsenos komitetų veikloje kaip visateisiai nariai; - savivaldybių, kuriose gyvena daug romų, vietos administravimo institucijose numatyta oficiali romų bendruomenės tarpininkų pareigybė; - savivaldybės, kuriose gyvena daug romų, savo darbuotojams yra numačiusios vieną ar kelias specialias patarėjo romų klausimais pareigyles;

⁷ NACE yra akronimas, kuriuo apibūdinami įvairūs parengti statistiniai ekonominės veiklos rūšių klasifikatoriai, parengti nuo 1970 m. [Europos Sąjungoje \(ES\)](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/NACE); <https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/NACE> background

⁸ tarptautinis standartinis profesijų klasifikatorius (ISCO); <http://www.ilo.org/public/english/bureau/stat/isco/>

- pagrindinės politinės partijos pasižada romų kandidatams skirti perspektyvias vietas rinkimų sąrašuose rengiantis parlamentų ir regionų ar savivaldybių atstovaujamojo organų rinkimams; - miestai ir savivaldybės, kuriose gyvena daug romų, į savo institucinę struktūrą įtraukia romų patariamuosius organus arba romų politikos koordinatorius romų įtraukties politikai įgyvendinti; - įkurta ir veiksmingai veikia specializuota agentūra, įgaliota didinti pasitikėjimą romais ir suteikti jiems daugiau galių; - nacionalinės žmogaus teisių institucijos, ombudsmeno tarnyba ir lygybės įstaiga nuolat konsultuojasi su pilietine visuomene dėl romų padėties ir (arba) įtraukia romų pilietinę visuomenę į nuolatinės konsultacijas; - teisinės paramos mechanizmas, skirtas kovoti su priešiško romams atvejais, turi reikiamų finansinių išteklių, kad galėtų veiksmingai veikti. - Taikomi mechanizmai, kuriais siekiama užtikrinti ir skatinti romų ir (arba) jų interesus ginančių pilietinės visuomenės organizacijų dalyvavimą koordinuojant romų integracijos nacionalinių strateginių planų įgyvendinimo stebėseną ir neapykantos kurstymo internete stebėseną ir pranešimą apie jas. - Skiriamas biudžetas pilietinei visuomenei remti projektuose, kuriais siekiama romams suteikti daugiau galių, stiprinti bendradarbiavimą ir pasitikėjimą viešosiomis institucijomis. - Skiriamas biudžetas informuotumo didinimo kampanijoms, kuriomis siekiama panaikinti su romais susijusius stereotipus.
Rodiklis – B aspektas. Konkrečios priemonės ir veiksmai
- Atvejų, apie kuriuos pranešta ir dėl kurių iškeltos baudžiamosios bylos, procentinė dalis; - įgaliotųjų subjektų mokymas apie priešiško romams ir kovą su diskriminacija.
Rodiklis – C aspektas. Sprendimų priėmimo procesų kokybė
- Romų integracijos nacionaliniuose strateginiuose planuose aiškiai apibrėžti mechanizmai, kuriais romai skatinami dalyvauti rengiant, įgyvendinant ir stebint politiką nacionaliniu lygmeniu; - įdiegtas mechanizmas, kurį taikant romai skatinami dalyvauti rengiant, įgyvendinant ir stebint bet kokią politiką, kuria daromas poveikis jų padėčiai vietos lygmeniu; - romai dalyvauja žiniasklaidos tarybų veikloje. - Romų pilietinės visuomenės organizacijos dalyvauja stebint pagal šį konkretų tikslą įgyvendintų priemonių rezultatus; - romai dalyvauja valdant ar priimant sprendimus organizacijose, kurios vykdo veiklą romų įtraukties srityje; - romai dirba nacionaliniuose romų informacijos centruose ir kitose institucijose, susijusiose su romų įtrauktimi; - sukurti vietos planai (atitinkantys romų integracijos nacionalinius strateginius planus), kuriuos vietos valdžios institucijos įgyvendina bendradarbiaudamos su romų pilietinės visuomenės organizacijomis, visų pirma veikiančiomis vietos lygmeniu.

SEKTORIŲ TIKSLAI

4 tikslas. Veiksmingiau užtikrinti vienodas galimybes įgyti kokybišką įtraukų bendrąjį išsilavinimą

Pagrindinis rodiklis	Plačioji visuomenė
7) Vaikų (nuo 3 metų amžiaus iki amžiaus, kai pradedamas teikti privalomasis pradinis ugdymas), dalyvaujančių ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros programose, dalis	Eurostatas [sdg_04_30] 4.2.2 DVT
8) 20–24 m. amžiaus asmenų, įgijusių bent vidurinį išsilavinimą, dalis	Eurostatas [edat_lfs_9903] 4.3 DVT
9) 6–15 m. vaikų amžiaus, lankančių mokyklas, kuriose, kaip nurodė respondentai, visi arba dauguma mokinių yra romai, dalis (tik pasirinktose šalyse)	Netaikoma

Rezultatų rodikliai Antriniai rodikliai (neprivalomi)	
Rodiklis	Plačioji visuomenė
Namų ūkyje gyvenančių mokyklą lankančių privalomojo mokyklinio amžiaus vaikų (5–18 m. amžiaus) dalis (atsižvelgiant į šalį)	Netaikoma
16 m. amžiaus ir vyresnių asmenų, kurie per pastaruosius 12 mėnesių, bendraudami su mokyklos vadovais (kaip tėvai, globėjai arba mokiniai), jautėsi diskriminuojami dėl to, kad yra romai, dalis	netaikoma / veikiausiai – FRA tyrimas apie romus
Švietimo ir mokymo įstaigų nebaigę 18–24 m. amžiaus asmenys	Eurostatas [edat_lfse_14]
Tretinį išsilavinimą turinčių 30–34 m. amžiaus asmenų dalis	Eurostatas [t2020_41]
Neapykanta grindžiamų patyčių iš vaikų ir (arba) priekabiavimo prie jų (dėl to, kad jie yra romai) paplitimas mokykloje per pastaruosius 12 mėnesių, atsižvelgiant į bendrą respondentų, kurie yra mokyklinio amžiaus vaikų tėvai (globėjai), skaičių	netaikoma / FRA tyrimas apie romus
Papildomi rodikliai, kuriuos reikia parengti: - Mokyklinio amžiaus vaikų, gyvenančių namų ūkyje, kuriame nėra kompiuterio, dalis - Mokyklinio amžiaus vaikų, gyvenančių namų ūkyje be prieigos prie interneto, dalis 16–24 m. amžiaus romų, gyvenančių namų ūkyje, kuriame nėra kompiuterio, dalis 16–24 m. amžiaus romų, gyvenančių namų ūkyje be prieigos prie interneto, dalis	

Proceso rodikliai, taikomi 4 tikslui – veiksmingiau užtikrinti romų galimybę įgyti kokybišką įtraukų bendrąjį išsilavinimą
Rodiklis – A aspektas. Institucinė struktūra - Romų integracijos nacionaliniuose strateginiuose planuose numatyta bendrojo švietimo politikos įtraukumo stebėseną; - parengta nacionalinės ir (arba) regioninės segregacijos panaikinimo programa; - įgyvendinamas nacionalinis planas, kuriuo siekiama užkirsti kelią klaidingam diagnozavimui, kai romų kilmės mokiniai netinkamai įtraukiami į specialiojo ugdymo programas, ir jį panaikinti; - parengtos pozityvių veiksmų programos, pagal kurias romų kilmės mokytojai įdarbinami bendrojo švietimo įstaigose; - švietimo sistemoje numatytos romų bendruomenės tarpininko mokykloje ir mokytojo padėjėjo funkcijos; - romų integracijos nacionaliniuose strateginiuose planuose atspindimos aiškos bendrojo švietimo politikos įtraukumo garantijos ir kriterijai; - veikia sistema, kuria jauniems romams siekiama užtikrinti vietą vidurinėje arba profesinėje mokykloje ir remti jų lankomumą, daugiau dėmesio skiriant mergaitėms; - veikia sistema, skirta aukštojo išsilavinimo siekiantiems romams remti pasitelkiant stipendijas, mentorystę ir konsultavimą, daugiau dėmesio skiriant mergaitėms.
Rodiklis – B aspektas. Konkrečios priemonės ir veiksmai

- Taikomos priemonės, kuriomis veiksmingai užtikrinama galimybė įgyti kokybišką įtraukų bendrąjį išsilavinimą, siekiant ilgalaikio tikslo – užtikrinti tokias pat veiksmingas galimybes kaip ir plačiai visuomenei;
- sukurtos ir taikomos apsaugos priemonės, kuriomis romų kilmės vaikams užtikrinamos veiksmingos vienodos galimybės dalyvauti ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros programose;
- mokytojams ir kitiems švietimo srities darbuotojams rengiami tiksliniai mokymai diskriminacijos ir priešiško romams prevencijos švietimo srityje klausimais;
- mokytojams rengiami mokymai siekiant užtikrinti ir (arba) taikyti įtraukaus švietimo metodą;
- romų kilmės mokiniams teikiama individuali pedagoginė kvalifikuotų bendrojo švietimo srities darbuotojų pagalba;
- parengtos mokymo programos ir mokymo medžiaga apie romų kultūrą, istoriją ir kalbą;
- taikomos priemonės, kuriomis romų kilmės vaikams suteikiama daugiau galimybių dalyvauti užklausinėje, kultūrinėje ir laisvalaikio veikloje daugiakultūrinėje aplinkoje;
- sukurtos romams skirtos paramos programos (pavyzdžiui, individuali parama, stipendijos ir mentorystė, įskaitant skaitmeninio raštingumo programas);
- skiriamas biudžetas kovai su rasizmu, nukreiptu prieš romus, mokyklose;
- skiriamos stipendijos į universitetą įstojuosiesiems romams;
- į universitetų mokymo programas įtraukta romologija, arba romų studijos;
- mokyklose nemokamai mokoma romų kalbos;
- taikomos tikslinės priemonės, kuriomis siekiama remti neformalųjį mokymą ir patvirtinti praktiškai įgytus įgūdžius.

Rodiklis – C aspektas. Sprendimų priėmimo procesų kokybė

- Taikomos priemonės, kuriomis užtikrinamas romų dalyvavimas rengiant politikos sprendimus švietimo srityje;
- mokyklų inspekcijos dalyvauja stebint pagal šį tikslą įgyvendintų priemonių rezultatus;
- romų pilietinės visuomenės organizacijos dalyvauja ES fondų veiksmų programos, pagal kurią įgyvendinamos konkrečios vienodų galimybių įgyti išsilavinimą skatinimo priemonės (visų pirma skirtos kovoti su segregacija ir skatinti įtraukų švietimą visais etapais), stebėsenos komitetų veikloje.

5 tikslas. Veiksmingiau užtikrinti vienodas galimybes gauti kokybišką ir tvarų darbą

Pagrindinis rodiklis	Plačioji visuomenė
10) 20–64 m. amžiaus asmenų, kurie savo pagrindinę veiklą įvardijo kaip apmokamą darbą (įskaitant darbą visą darbo laiką, darbą ne visą darbo laiką, <i>ad hoc</i> darbą, savarankišką veiklą ir atsitiktinį darbą arba darbą per pastarąsias keturias savaites), dalis	Eurostatas [lfsa_ergan] 8.5 DVT
11) 15–29 m. amžiaus* nesimokančių, nedirbančių ir mokymuose nedalyvaujančių (NEET) jaunuolių dalis	Eurostatas [edat_lfse_20] 8.6.1 DVT
12) Lyčių užimtumo skirtumas. 20–64 m. amžiaus vyrų ir moterų darbo užmokesčio skirtumas	Eurostatas [lfsa_ergan] 8.5 DVT
Rezultatų rodikliai Antriniai rodikliai (neprivalomi)	
Rodiklis	Plačioji visuomenė
16 m. amžiaus ir vyresnių asmenų, kurie per pastaruosius 12 mėnesių darbe jautėsi diskriminuojami dėl to, kad yra romai, dalis	netaikoma / veikiausiai – FRA tyrimas apie romus
16 m. amžiaus ir vyresnių asmenų, kurie per pastaruosius 12 mėnesių ieškodami darbo jautėsi diskriminuojami dėl to, kad yra romai, dalis	netaikoma / veikiausiai – FRA tyrimas apie romus
Su darbo kokybe susiję papildomi rodikliai, kuriuos reikia parengti: neterminuotos darbo sutartys, kvalifikuotas darbas, viešosiose tarnybose	

dirbančių asmenų dalis, dirbančiųjų skurdas ir profesinis rengimas bei mokymas	
--	--

Proceso rodikliai, taikomi 5 tikslui – veiksmingiau užtikrinti romų galimybę gauti apmokamą kokybišką ir tvarų darbą
Rodiklis – A aspektas. Institucinė struktūra
• Taikomas paramos kokybiškam užimtumui mechanizmas, kuriam naudojami būtini finansiniai ištekliai; • romų organizacijos kaip stebėtojos dalyvauja darbo sąjungų ir trišalių komisijų veikloje; • parengtos mentorystės ir karjeros raidos programos, kuriomis remiamas romų kilmės specialistų įdarbinimas viešojo administravimo institucijose; • taikomi mechanizmai, kuriais padedama romus įdarbinti visą darbo laiką darbo biuruose ir kituose administravimo institucijų padaliniuose, kuriuose suteikiama daugiau galimybių įsidarbinti; • savivaldybių, kuriose gyvena daug romų, administracinėje struktūroje numatytos romų bendruomenės užimtumo ir jaunimo reikalų tarpininko pareigos; • sukurtos programos, pagal kurias remiami romų smulkaus verslo startuoliai ir verslumo iniciatyvos.
Rodiklis – B aspektas. Konkrečios priemonės ir veiksmai
• Taikomos tikslinės priemonės, kuriomis remiamas romų, ypač jaunimo, verslumas ir savarankiška veikla; • taikomos tikslinės priemonės, kuriomis remiamas neoficialaus užimtumo įforminimas; • taikomos tikslinės priemonės, kuriomis remiamas romų užimtumas viešojo administravimo srityje; • viešojo darbo sistemose, skirtose vietovėms, kuriose gyvena daug romų, numatytos aiškos pasitraukimo strategijos su įgūdžių ugdymo ir kvalifikacijos komponentais; • įgyvendinamos ir finansuojamos romų kilmės jaunuoliams skirtos programos, kuriomis remiama pirmojo darbo patirtis, įdarbinimas, pameistrystės programos ir karjera; • įgyvendinamos programos, kuriomis remiamas darbdavių įtraukimas ir skatinamos lygios galimybės darbo vietoje; • užimtumo tarnyboms, profesinėms sąjungoms ir darbdaviams rengiamos informuotumo didinimo kampanijos ir tiksliniai mokymai, kaip kovoti su diskriminacija ir priešišku romams darbo rinkoje; • sukurtos ir visapusiškai taikomos išimtinai romų bendruomenėms skirtos mikrokreditų smulkiajam verslui schemas.
Rodiklis – C aspektas. Sprendimų priėmimo procesų kokybė
• Taikomos priemonės, kuriomis užtikrinamas romų dalyvavimas rengiant politikos sprendimus užimtumo srityje; • romų pilietinės visuomenės organizacijos dalyvauja ES fondų veiksmų programos, pagal kurią įgyvendinamos konkrečios priemonės veiksmingai užtikrinant romų galimybę gauti apmokamą kokybišką ir tvarų darbą, stebėsenos komitetų veikloje; • romų pilietinės visuomenės organizacijos dalyvauja stebint įgyvendintų priemonių rezultatus; • vyriausybės ir administravimo institucijos (centrinės ir vietos) panaudoja romų pilietinės visuomenės, visų pirma romų kilmės verslininkų ir sėkmingų romų kilmės specialistų, indėlį savo sprendimų priėmimo procesuose užimtumo srityje.

*Dabartiniai FRA tyrimais pagrįsti duomenys apima tik 16–29 m. amžiaus grupę.

6 tikslas. Gerinti romų sveikatą ir jiems veiksmingiau užtikrinti vienodas galimybes naudotis kokybiškomis sveikatos priežiūros paslaugomis

Pagrindinis rodiklis	Plačioji visuomenė
13) Tikėtinos gyvenimo trukmės nuo gimimo skirtumas (plačioji visuomenė ir romai)	Asmenų mirtingumo duomenų bazė / Eurostatas [demo_mlexpec]

14) Asmenų, turinčių ribotas galimybes naudotis sveikatos priežiūros ir socialinėmis paslaugomis, dalis – REIKIA PARENGTI		netaikoma / veikiausiai – FRA tyrimas apie romus
Rezultatų rodikliai		
Antriniai rodikliai (neprivalomi)		
Rodiklis	Plačioji visuomenė	
16 m. amžiaus ir vyresnių asmenų, kurie savo sveikatą apskritai vertina kaip labai gerą arba gerą, dalis	Eurostatas [hlth_silc_01]	
Sveikatos draudimą turinčių 16 m. amžiaus ir vyresnių asmenų dalis	EBPO [76-asis Europos pagrindinis sveikatos rodiklis]	
16 m. amžiaus ir vyresnių asmenų, kurie per pastaruosius 12 mėnesių naudodamiesi sveikatos priežiūros paslaugomis jautėsi diskriminuojami dėl to, kad yra romai, dalis	netaikoma / veikiausiai – FRA tyrimas apie romus	
Papildomi rodikliai, kuriuos reikia parengti: Romų kilmės moterų, pagimdžiusių pirmąjį vaiką iki 20 metų amžiaus, dalis Nepatenkintas medicinos poreikis	Eurostatas [demo_fordager] 3.7 DVT Eurostatas [SDG_03_60]	

Proceso rodikliai, taikomi 6 tikslui – gerinti romų sveikatą ir jiems veiksmingiau užtikrinti galimybę naudotis kokybiškomis sveikatos priežiūros paslaugomis	
Rodiklis – A aspektas. Institucinė struktūra	
- Tarpininkavimo sveikatos priežiūros srityje sistema yra institucionalizuota ir integruota į atitinkamas sveikatos priežiūros administravimo struktūras; - sukurta sveikatos priežiūros srities tarpininkų, norinčių tapti sveikatos priežiūros specialistais, karjeros skatinimo ir rėmimo sistema; - sukurta profilaktinių sveikatos priežiūros paslaugų teikimo romams getuose ir segreguotose ar atokiose gyvenvietėse sistema; - regioninės sveikatos inspekcijos turi išteklių (finansinių ir žmogiškųjų) užtikrinti, kad romų bendruomenės taip pat galėtų dalyvauti nacionalinio lygmens vaikų ir pagyvenusių asmenų skiepavimo ir imunizacijos programose, taip pat naudotis profilaktinėmis priežiūros paslaugomis, pavyzdžiui, atlikti kraujo tyrimus ir vėžio patikras.	
Rodiklis – B aspektas. Konkrečios priemonės ir veiksmai	
- Vykdomos sąmoningumo sveikatos klausimais didinimo programos, pritaikytos prie konkrečių sveikatos problemų, su kuriomis susiduria romai (įskaitant sveiką gyvenseną ir mitybą). - Sukurtos ir vykdomos profilaktinės sveikatos priežiūros programos, skirtos rizikos grupėms priklausantiems asmenims, įskaitant romus. - Rengiamos informuotumo didinimo kampanijos, kuriomis gerinamas supratimas apie skiepų poreikį. - Prieinamas ir vykdomas vaikų ir pagyvenusių asmenų skiepavimas (nuo gripo). - Nuolat atliekami nemokami profilaktiniai vaikų sveikatos patikrinimai, imamas papildomų priemonių rizikos grupių atžvilgiu. - Vykdomos priešgimdyminės priežiūros programos, skirtos nepalankioje padėtyje esančioms moterims, ir nuolat teikiamos priešgimdyminės paslaugos. - Vykdomos motinos ir 0–3 m. amžiaus vaiko sveikatos stebėsenos programos, daugiausia dėmesio skiriant nepalankioje padėtyje esančioms grupėms. - Sveikatos priežiūros srities darbuotojams nuolat rengiami tiksliniai mokymai, kaip užkirsti kelią diskriminacijai ir priešiškamumui romams. - Didinamas sąmoningumas sveikatos klausimais ir vykdomos romų bendruomenėms skirtos kampanijos.	

Rodiklis – C aspektas. Sprendimų priėmimo procesų kokybė

- Taikomos priemonės, kuriomis užtikrinamas romų dalyvavimas rengiant politikos sprendimus sveikatos priežiūros srityje.
- Bendradarbiaujant su romų pilietinės visuomenės organizacijomis kuriamos konkrečios priemonės sveikatos priežiūros srities problemoms spręsti.
- Romų pilietinės visuomenės organizacijos dalyvauja ES fondų veiksmų programos, pagal kurią įgyvendinamos konkrečios geresnio romų naudojimosi sveikatos priežiūros paslaugomis užtikrinimo priemonės, stebėsenos komitetų veikloje.
- Romų pilietinės visuomenės organizacijos dalyvauja stebint sveikatos priežiūros srityje įgyvendintų priemonių rezultatus.
- Vyriausybės ir administravimo institucijos (centrinės ir vietos) panaudoja romų pilietinės visuomenės, visų pirma romų kilmės sveikatos priežiūros srities tarpininkų tinklą, indėlį savo sprendimų priėmimo procesuose sveikatos priežiūros srityje.

7 tikslas. Veiksmingiau užtikrinti vienodas galimybes gauti tinkamą atskirą būstą ir naudotis esminėmis paslaugomis⁹

Pagrindinis rodiklis	Plačioji visuomenė
15) Asmenų, gyvenančių prastomis būsto sąlygomis (bute, kuris yra per tamsus arba su prakiurusiu stogu, drėkstančiomis sienomis arba grindimis, be vonios arba dušo ar vidaus tualetu), dalis	Eurostatas [tessi 291]
16) Asmenų, gyvenančių namų ūkyje, kuriame nėra mažiausio būtino kambarių skaičiaus, remiantis Eurostato pateikta sąvokos „perpildymas“ apibrėžtimi, dalis	Eurostatas [ilc_lvho05a / SDG_11_10] 1 DVT, 11 DVT
17) Asmenų, gyvenančių namų ūkyje be vandentiekio vandens, dalis (tik pasirinktose šalyse)	Eurostatas [ilc_mdho05] 6.1.1 DVT
Rezultatų rodikliai Antriniai rodikliai (neprivalomi)	
Rodiklis	Plačioji visuomenė
Asmenų, gyvenančių namų ūkyje be tualetu, dušo ar vonios būsto viduje, dalis	Eurostatas [ilc_mdho05 / SDG_06_10] 6 DVT
Asmenų, gyvenančių būste su prakiurusiu stogu, drėkstančiomis sienomis, grindimis ar pamatais, pūvančiais langų rėmais ar grindimis, dalis	Eurostatas [SDG_01_60] 1 DVT
Namų ūkyje gyvenančių asmenų, kurie per pastaruosius 12 mėnesių bent kartą buvo priversti palikti būstą ar vietą, kurioje buvo apsistoję, dalis	Netaikoma
16 m. amžiaus ir vyresnių asmenų, kurie per pastaruosius 5 metus ieškodami būsto jautėsi diskriminuojami dėl to, kad yra romai, dalis	netaikoma / veikiausiai – FRA tyrimas apie romus
Papildomi rodikliai, kuriuos reikia parengti: Segregacija gyvenamosios vietos atžvilgiu Romų padėties geografinius aspektus atspindintis (-ys) rodiklis (-iai). Galimybė naudotis pagrindinėmis paslaugomis ir infrastruktūra vietovėje (sveikatos priežiūros paslaugomis, viešuoju transportu, mokyklomis, vaikų priežiūra ir kt.), atsižvelgiant į atstumą, išlaidas, darbo laiką arba paslaugų	Netaikoma Netaikoma

⁹ Pavyzdžiui, vandentiekio vanduo, tinkamos sanitarinės sąlygos, atliekų surinkimo ir tvarkymo paslaugos, elektra, dujos, transporto paslaugos, finansinės paslaugos ir skaitmeniniai ryšiai (laikantis Europos socialinių teisių ramsčio 20-ojo principo).

trūkumą	
Asmenų, gyvenančių neteisėtuose arba nereglamentuojamuose būstuose, dalis	

Proceso rodikliai, taikomi 7 tikslui – veiksmingiau užtikrinti galimybę romams gauti tinkamą atskirą būstą ir naudotis esminėmis paslaugomis
Rodiklis – A aspektas. Institucinė struktūra
• Romų integracijos nacionaliniuose strateginiuose planuose arba atitinkamuose politikos dokumentuose numatytos aiškos kovos su segregacija gyvenamosios vietos atžvilgiu priemonės; • parengtos ir veiksmingai įgyvendinamos aiškos gairės dėl išskeldinimo, kuriomis siekiama apsaugoti nuo neteisėto išskeldinimo; • parengtos ir veiksmingai įgyvendinamos aiškos gairės dėl išskeldinimo, kuriomis siekiama apsaugoti namų ūkius, kuriuose yra vaikų; • panaikintos esamos būsto reglamentavimo spragos, trukdančios įteisinti nereglamentuotus būstus romų kvartaluose; • ES finansuojamų projektų, kuriais gerinama infrastruktūra vietovėse, kuriose gyvena daug romų, tinkamumo ir vertinimo kriterijuose numatyti konkretūs punktai įmonėms, kuriose dirba arba kurias valdo romai; • vykdoma politika, kuria skatinamos ir remiamos bendruomenės lygmens vietos savitarpio pagalbos iniciatyvos būsto srityje; • nuolat vertinami sustojimo vietų ir priekabinių namelių stovėjimo aikštelių poreikiai; • taikomi mechanizmai, kuriais užtikrinama, kad romai galėtų veiksmingai naudotis teise į saugų vandenį ir sanitarines sąlygas.
Rodiklis – B aspektas. Konkrečios priemonės ir veiksmai
• Romų integracijos nacionaliniuose strateginiuose planuose atspindimos aiškos bendrųjų būsto paslaugų ir programų įtraukimo garantijos ir kriterijai. • Taikomos tikslinės priemonės, kuriomis siekiama teikti paramą socialinį nepriteklių patiriančioms vietovėms, siekiant mažinti segregaciją. • Taikomos tikslinės priemonės su užtikrintais finansiniais ištekliais, siekiant pagerinti nepalankioje padėtyje esančių gyvenviečių viešąją infrastruktūrą, susijusią su keliais, vandeniu, sanitarinėmis sąlygomis, galimybe naudotis viešosiomis paslaugomis ir nuotekų įrenginiais. • Vykdoma programa „Svarbiausia – būstas“. • Būsto paslaugų ir savivaldybių įstaigų darbuotojams rengiami tiksliniai mokymai, kaip kovoti su diskriminacija ir priešišku romams būsto srityje. • Nuolat rengiami nepalankioje padėtyje esančių gyvenviečių ir stovyklų žemėlapiai ir vykdoma jų stebėseną. • Nuolat vykdoma būsto aspektų (vietos būstų, kuriuos reikia įvertinti, skaičiaus) stebėseną.
Rodiklis – C aspektas. Sprendimų priėmimo procesų kokybė
• Taikomos priemonės, kuriomis užtikrinamas romų dalyvavimas rengiant politikos sprendimus būsto srityje; • bendradarbiaujant su romų pilietinės visuomenės organizacijomis kuriamos konkrečios priemonės būsto srities problemoms spręsti; • dalyvaujant romų bendruomenės organizacijoms rengiami ir įgyvendinami su romais susiję intervenciniai veiksmai būsto srityje (ypač segregacijos panaikinimo srityje); • romų pilietinės visuomenės organizacijos dalyvauja ES fondų veiksmų programos, pagal kurią įgyvendinamos konkrečios su būstu susijusios padėties gerinimo (visų pirma segregacijos panaikinimo) priemonės, stebėsenos komitetų veikloje; • romų pilietinės visuomenės organizacijos dalyvauja stebint būsto srityje įgyvendintų priemonių (visų pirma naikinant segregaciją) rezultatus; • vyriausybės ir administravimo institucijos (centrinės ir vietos) panaudoja romų pilietinės visuomenės, visų pirma romų kilmės sveikatos priežiūros ir švietimo srities tarpininkų tinklą,

indėlių savo sprendimų priėmimo procesuose būsto srityje.

7a tikslas. Kovoti su aplinkos išteklių nepriteklumi, skatinti teisingumą aplinkos srityje

Rezultatų rodikliai Antriniai rodikliai (neprivalomi)	
Rodiklis	Plačioji visuomenė
Romų, gyvenančių namų ūkyje, kurio būste jie susiduria su tokiomis problemomis kaip tarša, purvas ar kitos vietos aplinkos problemos, pavyzdžiui, dūmai, dulkės, nemalonūs kvapai ar užterštas vanduo, dalis	Eurostatas [ilc_mddw02]
Rezultatų rodikliai. Antriniai rodikliai (neprivalomi). Šioje srityje dar nėra parengtų rodiklių. Galimos nagrinėtinos teminės sritys: Aplinkos gyvenimo sąlygų, kurios yra pavojingos ir siejamos su pavojumi sveikatai, poveikis: - gyvenimas vietovėse, kuriose gresia gaivalinės nelaimės (pagal nelaimės rūšį – upių potvyniai, staigūs potvyniai, žemės nuošliaužos ir pan.); - gyvenimas aplinkos apsaugos požiūriu pavojingose vietovėse (pagal rūšį – sąvartynai arba šiukšlių išmetimo vietos, apleistos pramoninės vietos, kasyklos ir pan.); - pavojingų veiksnių poveikis (pagal rūšį – gyvenimas užterštose vietovėse, naudojimas nevalytais ir užterštais vandens šaltiniais, nuodingų teršalų poveikis, elektromagnetinė spinduliuotė ir pan.); - pavojingų profesijų darbas, įskaitant darbą sąvartynuose, šiukšlynuose ir pan., neturint tinkamų apsaugos priemonių; - gyvenimas vietovėse, kuriose nėra infrastruktūros, pavyzdžiui, saugaus geriamojo vandens, nuotekų valymo, asfaltuotų kelių, atliekų surinkimo ir pan.; - dalys namų ūkių, kurie savo būstus apšildo degindamos kietąsias atliekas.	

Proceso rodikliai, taikomi 7a tikslui – kovoti su aplinkos išteklių nepriteklumi, skatinti teisingumą aplinkos srityje
Rodiklis – A aspektas. Institucinė struktūra - Romų integracijos nacionaliniuose strateginiuose planuose arba atitinkamuose politikos dokumentuose numatytos aiškos kovos su aplinkos išteklių nepriteklumi ir teisingumo aplinkos srityje skatinimo priemonės; - įgyvendinimo gairėmis užtikrinamos prioritetinės romų, gyvenančių aplinkos apsaugos požiūriu pavojingose vietovėse, galimybės gauti socialinį būstą; - griežtai laikomasi būsto saugos ir gyvenimo pavojingomis sąlygomis prevencijos standartų; - atliekamas naujų statybos aikštelių ir sustojimo vietų poveikio aplinkai vertinimas; - taikomi veiksmingi mechanizmai, kuriais užtikrinamas su aplinkos apsauga susijusių darbo teisės aktų nuostatų vykdymas.
Rodiklis – B aspektas. Konkrečios priemonės ir veiksmai - Taikomos tikslinės priemonės su užtikrintais finansiniais ištekliais, siekiant perkelti romų šeimas, gyvenančias aplinkos apsaugos požiūriu pavojingose vietovėse. - Atsižvelgiant į aplinkos veiksnius atliekamas būsto politikos ir romams taikomų nuostatų dėl būsto poveikio vertinimas. - Romų integracijos nacionaliniuose strateginiuose planuose aptariamas politikos poveikis aplinkai ir rizika aplinkai, su kuria susiduria romai.
Rodiklis – C aspektas. Sprendimų priėmimo procesų kokybė Bendradarbiaujant su romų pilietinės visuomenės organizacijomis ir romų kilmės gyventojais iš atitinkamų vietovių kuriamos konkrečios priemonės, kuriomis siekiama spręsti aplinkos problemas vietovėse, kuriose gyvena romai (ypač segreguotose romų bendruomenėse);

- dalyvaujant romų bendruomenės organizacijoms rengiami ir įgyvendinami su romams skirti intervenciniai veiksmai saugios ir tvarios aplinkos srityje (visų pirma segreguotose romų bendruomenėse);
- romų pilietinės visuomenės organizacijos dalyvauja ES fondų veiksmų programos, pagal kurią įgyvendinamos konkrečios aplinkos gerinimo priemonės vietovėse, kuriose gyvena romai (visų pirma marginalizuotose romų bendruomenėse), stebėsenos komitetų veikloje;
- romų pilietinės visuomenės organizacijos dalyvauja stebint priemonių, įgyvendintų siekiant pagerinti aplinkos padėtį vietovėse, kuriose gyvena romai (visų pirma segreguotose romų bendruomenėse), rezultatus;
- vyriausybės ir administravimo institucijos (centrinės ir vietos) panaudoja romų pilietinės visuomenės, visų pirma romų kilmės sveikatos priežiūros srities tarpininkų tinklą, indėlį savo sprendimų priėmimo procesuose sveikatos priežiūros srityje.